

VYBRANÉ KAPITOLY Z FILOSOFIE A ETIKY

U3V

Zuzana Svobodová

Filosofie ve 20. století, etický obrat.
Etika a politika.

Osobnosti k výběru – tučně dle dohody z výuky

<u>Max Scheler</u>	<u>Edith Stein</u>	<u>Roman Ingarden</u>	<u>Maurice Blondel</u>	<u>Emmanuel Mounier</u>
<u>Hannah Arendtová</u>	<u>Albert Camus</u>	<u>J.-P. Sartre</u>	<u>Jacques Maritain</u>	<u>Maurice Merleau-Ponty</u>
<u>Iris Murdoch</u>	<u>Henri Bergson</u>	<u>M. Buber</u>	<u>F. Rosenzweig</u>	<u>E. Lévinas</u>
<u>Paul Ricoeur</u>	<u>Mary Warnock</u>	<u>Jacques Derrida</u>	<u>Karl Jaspers</u>	<u>Erich Fromm</u>
<u>Romano Guardini</u>	<u>Gabriel Marcel</u>	<u>Jean Hyppolite</u>	<u>Pierre Teilhard de Chardin</u>	<u>Simone de Beauvoir</u>
<u>Claude Tresmontant</u>	<u>Michel Foucault</u>	<u>Simone Weil</u>	<u>Edmund Husserl</u>	<u>Martin Heidegger</u>
<u>????????????????</u>	<u>Jan Patočka</u>	<u>Emanuel Rádl</u>	<u>Erazim Kohák</u>	<u>Jolana Poláková</u>

Hannah Arendtová

- Filosofka
- Židovka
- Novinářka
- Pedagožka
- Autorka

Hannah Arendtová (1906 Hannover-1975 New York) a její studia

na střední škole čte Kanta (bydlí také v Královci), Goetha,
od r. 1924 studuje na univerzitě v Marburku teologii, setkává se s
M. Heideggerem, pokračuje studiem fenomenologie u Edmunda
Husserla ve Freiburgu, v Heidelbergu pak studuje filosofii u K.
Jasperse, píše o konceptu lásky u Augustina

Od roku 1933 po proces s Adolfem Eichmannem

1933 Arendtová kvůli zveřejňování údajů o obětech nacismu krátce zadržena gestapem

1937 zbavena německého občanství

1933-1940 pobývá v Paříži

1940 v létě internována v táboru Camp Gurs v jižní Francii, po několika týdnech uprchla přes Lisabon do USA

1941-1945 píše sloupky do časopisu *Aufbau*

1944-1946 vede výzkum Společnosti pro obnovu židovské kultury

1946-1949 vedoucí redaktorka v německo-židovském nakladatelství Schocken

1949-1952 pracuje jako vedoucí Společnosti pro obnovu židovské kultury

1960 pro *The New Yorker* v Izraeli, reportáž z procesu s A. Eichmannem

1963 publikuje Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalitě zla

Pohled na H. Arendtovou jako na učitelku

1951 publikovala práci *Původ totalitarismu*

přednáší na několika významných univerzitách v USA, plnou profesuru v Princetonu

srov. ukázka z filmu:

<https://www.youtube.com/watch?v=wmBSIQ1IkOA>

Publikace Hannah Arendtové

Publikace v češtině:

Původ totalitarismu I - III, Oikúmené 1996

Mezi minulostí a budoucností, Oikúmené 2020

Vita activa neboli O činném životě, Oikúmené 2007

Krise kultury (z angl. originálu *Between Past and Future*, 1961, přel. Martin Palouš; MF 1994)

Eichmann v Jeruzalémě, MF 1995

O revoluci, Oikúmené 2012

O násilí, Oikúmené 1995

Život ducha, Aurora 2001

Z textů – Co je svoboda in *Krize kultury*

porozumění této artikulaci svobody

„v řečtině i latině : existují pro to, co my označujeme jedním slovem „jednat“, dvě slova. V řečtině je to ARCHEIN, počínat, vést a také vládnout, a PRATTEIN, něco zdolat, vykonat. Latinskými ekvivalenty jsou agere, něco uvést do pohybu, a gerere, dosti těžko přeložitelné slovo, které zhruba znamená snášet a podporovat kontinuitu minulých činů, činů, jejichž výsledkem jsou res gestae, činy a události; které nazýváme historickými. V obou případech se jednání objevuje na dvou stupních. První stupeň je počátek, jímž přichází na svět cosi nového. Řecké slovo ARCHEIN, jež zahrnuje počínání, vedení, vládnutí - tj. význačné vlastnosti svobodného člověka - svědčí o zkušenosti, v níž být svoboden a počínat něco nového znamenalo totéž. Dnes bychom řekli, že svoboda se zakoušela jako spontaneita. Jak ukazuje víceznačnost slova ARCHEIN, mohli něco nového počít pouze ti, kdo již dříve byli vládci (tj. hlavami domácností ovládajícími otroky a rodinu), kdo se již osvobodili od starostí o životní potřeby a mohli se tudíž věnovat výpravám do cizích zemí nebo občanským záležitostem v polis. Ti lidé už nevládli, byli vládci mezi vládci, pohybovali se mezi sobě rovnými, usilovali o jejich pomoc, aby jako vůdcové byli s to počít něco nového, začít nový podnik. ARCHON, vládce, zakladatel a vůbec vůdce totiž mohl doopravdy jednat, PRATTEIN, dokonat vše, co započal, pouze s pomocí druhých.“

pramen: Hannah Arendtová: *Krize kultury*, s. 90

V latině jsou výrazy být svoboděn a začínat rovněž propojeny, ovšem jinak. Římskou svobodou bylo dědictví, jež římskému národu odkázali zakladatelé Říma. Svoboda Římanů byla spjata s počátkem, který uskutečnili předkové založením města. Znamenala spravovat jeho záležitosti, nést důsledky na vlastních bedrech, neustále „rozšiřovat“ jeho základy. To vše dohromady vytváří *res gestae* Římské republiky. Proto se římská historiografie – stejně tak od základu politická jako historiografie řecká – nikdy nespokojila s pouhým vyprávěním o velkých činech a velkých událostech. Římští historikové se vždy cítili na rozdíl od Thukydida či Herodota svázáni s počátkem, vždyť právě počátek obsahoval autentický element římské svobody a politizoval římskou historii. Ať chtěli římscí historici vyprávět o čemkoli, začínali vždy *ab urbe condita*, od založení města – záruky římské svobody.

Již jsem se zmínila, že antický koncept svobody nehrál v řecké filosofii žádnou roli právě kvůli svému politickému původu. Je sice pravda, že římscí spisovatelé se příležitostně bouřili proti antipolitickým sklonům sókratovské školy, avšak jejich podivný nedostatek filosofického nadání očividně bránil, aby objevili teoretický koncept svobody, jenž by odpovídal vlastním zkušenostem a velkým institucím svobody, přítomným v římské *res publica*. Kdyby byla historie idejí tak konsistentní, jak si historikové občas představují, měli bychom dokonce ještě menší naději, že nalezneme platnou politickou ideu svobody u Augustina, velikého křesťanského myslitele, který do dějin filosofie vlastně uvedl Pavlovu svobodnou vůli s celou její problematičností. U Augustina však najdeme nejen diskusi o svobodě jako *liberum arbitrium*, i když se právě tato diskuse stala pro tradici rozhodující,

pramen: Hannah Arendtová:
Krise kultury, s. 91

nýbrž i zcela jinak pojatou představu svobody, o níž charakteristicky hovoří jediné Augustinovo politické pojednání *De civitate Dei*. V *Boží obci* Augustin přirozeně promlouvá v daleko větší míře z onoho zázemí specificky římských zkušeností než v jiných dílech. Svobodu zde nechápe jako vnitřní lidskou dispozici, nýbrž jako cosi, co patří k lidské existenci na světě. Člověk svobodu nevlastní; mezi člověka, či lépe mezi jeho příchod na svět a zjevení svobody, lze položit rovnítko. Člověk je svobodný proto, že sám je počátkem a byl jako takový stvořen poté, co již počal existovat vesmír: (*Initium*) *ut esset, creatus est homo, ante quem nemo fuit.*²²) Zrozením každého člověka se tento první počátek vždy znovu potvrzuje, vždyť v každém případě přichází něco nového do světa již existujícího, světa, který bude pokračovat ve své existenci po každé individuální smrti. Protože sám je počátkem, může člověk počínat; být člověkem a být svobodou je jedno a totéž. Bůh stvořil člověka, aby do světa uvedl schopnost počínání – svobodu.

pramen: Hannah Arendtová:
Krise kultury, s. 92

Text k tématu:

J.-P. Sartre: *S vyloučením veřejnosti*

= *Za zavřenými dveřmi* (*Huis-clos*, 1944)

Jean-Paul Charles Aymard Sartre

** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž*

Otec zemřel, když Jeanu-Paulovi 15 měsíců

1924-1928 na École Normale Supérieure zde tehdy: Maurice Merleau-Ponty (*1908), Raymond Aron, Simone de Beauvoir (*1908), ta přijata na École normale supérieure v r. 1928; umístila se v přijímacích zkouškách jako druhá, po Simone Weil (*1909)

1924 de l'École normale
supérieure (rue d'Ulm, Paris,
5è arrond

Jean-Paul Sartre

*** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž**

1931-1945 působil jako učitel. Cestoval: Egypt, Itálie, Řecko, USA.

1933-34 studuje v Berlíně spisy *Edmunda Husserla* a *Martina Heideggera*.

1938 zveřejnění románu *La nausée* (česky *Nevolnost*)

narukoval do armády a padl na 9 měsíců do německého zajetí
(*Sešity z podivné války*)

Jean-Paul Sartre

*** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž**

Po propuštění se angažoval v hnutí odporu a žil jako svobodný spisovatel, levicové smýšlení.

1943 premiéra divadelní hry *Les mouches* (*Mouchy*), vydává hlavní filosofické dílo *L'etre et le néant* (*Bytí a nicota*).

1944-1952 přátelství s Albertem Camusem

Sartre (3. zleva) na návštěvě u generála George C. Marschalla v Pentagonu r. 1945)

Jean-Paul Sartre

*** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž**

Les Temps modernes – časopis, Jean-Paul zakládá společně s Maurice Merleau-Pontym a Simone de Beauvoir, první číslo v říjnu 1945

1945 *Les Chemins de la liberté* (*Cesty k svobodě*, 1947) – „hlavním hrdinou románu je vlastně Mnichov“, popisuje Francii r. 1938 a její ponížení. O Československu v této knize téměř na každé stránce, popis událostí kolem podepsání mnichovské dohody s autentickým jejím zněním (2. díl, s. 326).

Jean-Paul Sartre

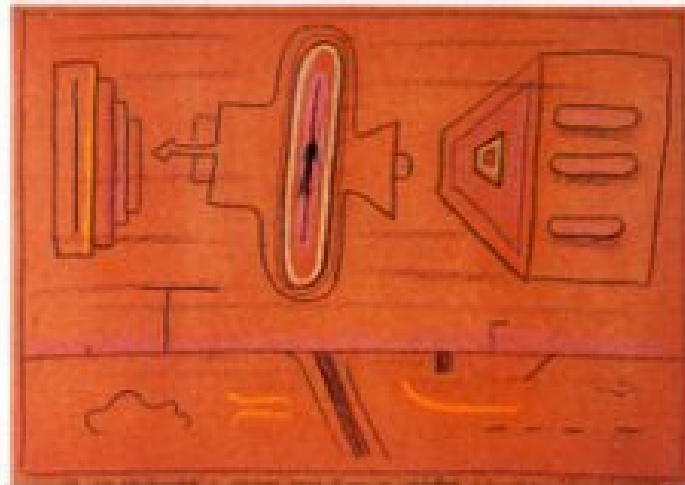
*** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž**

1946 přednáška *L'existentialisme est un humanisme* – rychlé rozšíření po Evropě, existencialismus módou.

1948 jeho díla na indexu katolické církve (index zrušen 1966 – vznikl 1559)

Jean-Paul Sartre

L'existentialisme est un humanisme

Jean-Paul Sartre

*** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž**

V 50. letech dochází k rozchodu s Merleau-Pontym i Albertem Camusem.

1960 *Critique de la raison dialectique* (Kritika dialektického rozumu: Otázka metody)

1964 udělena Nobelova cena za literaturu, odmítl přijmout

1968 se angažuje v květnové revoluci v Paříži, vydává maoistické noviny (čínský marxismus)

Fotografie z r. 1960: (zleva:) **Simone de Beauvoir, Jean-Paul Sartre, Ernesto Che Guevara** (popraven/zavražděn 1967), Kuba, zdroj: Museo Che Guevara (Centro de Estudios Che Guevara en La Habana, Cuba) – srov. (český) [rozhlasový pořad o Che Guevarovi](#)

Jean-Paul Sartre

*** 21. 6. 1905, Paříž – + 15. 4. 1980, Paříž**

1971-1972 vydáno třísvazkové dílo *L'idiot de la famille*, monumentální flaubertovská biografie.

1974 návštěva vězňů RAF (Red Army Faction) – anarchistů, teroristů z Frakce Rudé armády (1970-1998, zavraždili 34 lidí, marxistická a maoistická teroristická skupina) ve Stammheimu, Stuttgart

V závěru života trpěl vážnými zdravotními potížemi, pět let před smrtí přišel o zrak.

Erich Pinchas Fromm (23. 3. 1900 Německo – 18. 3. 1980 Švýcarsko)

- německý a americký psycholog, psychoanalytik, humanistický filosof, sociolog, spisovatel a ekonom
- Fromm, Erich. *Patologie normálnosti*. Překlad Petr Babka a René Souček. Praha: Portál, 2024. ISBN 978-80-262-2212-5.
- –. *Mít, nebo být?*. Překlad Jan Lusk. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1646-9.
- –. *Anatomie lidské destruktivity: můžeme ovlivnit její podstatu a následky?*. Překlad Bedřich Placák. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1542-4.
- –. *Umění naslouchat*. Překlad Jan Lusk. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1341-3.
- –. *Umění být*. Překlad Vlastislava Žihlová a Milan Váňa. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1105-1.
- –. *Umění milovat*. Překlad Jan Vinař. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0806-8.
- –. *Strach ze svobody*. Překlad Vlastislava Žihlová. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0615-6.
- –. *Cesty z nemocné společnosti: sociálně psychologická studie*. Překlad Jindra Hubková. Praha: Earth Save, 2009. ISBN 978-80-86916-10-1.
- –. *Obraz člověka u Marxe*. Brno: L. Marek, 2004. ISBN 80-86263-53-3.
- –. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-066-7.
- –. *Mýtus, sen a rituál*. Překlad Jan Lusk. Praha: Aurora, 1999. ISBN 80-85974-70-3.
- –. *Lidské srdce*. Překlad Miroslav Zůna. Praha: Nakladatelství Josefa Šimona, 1996. ISBN 80-85637-29-4.

Simone de Beauvoir (9. 1. 1908 – 14. 4. 1986 Paříž)

- spisovatelka, myslitelka, filosofka, feministka a existencialistka.
- Beauvoir, Simone de. *Nerozlučné*. Překlad Alan Beguivin. Praha: Odeon, 2021. ISBN 978-80-207-2021-4.
- –. *Velice lehká smrt*. Překlad Eva Pilařová. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1945-3.
- –. *Pozvaná*. Praha: Melantrich, 1991. ISBN 80-7023-097-5.
- –. *Zlomená žena (+Věk odříkání, Monolog)*. Překlad Eva Janovcová a Eva Pilařová. Praha: Svoboda, 1970.
- –. *Líbivé obrázky*. Překlad Marie Calma. Praha: Odeon, 1969.
- –. *Paměti spořádané dívky*. Překlad A. J. Liehm. Praha: Československý spisovatel, 1969.
- –. *Druhé pohlaví: [výbor]*. Překlad Josef Kostohryz a Hana Uhlířová. Praha: Orbis, 1967.
- –. *Krev těch druhých*. Překlad Antonín Bartušek. Praha: Nakladatelské družstvo Máje, 1947.